

Уступ да другога выдання

Гэтае выданьне дае другое жыццё аналітычным артыкулам, якія былі створаны ўдзельнікамі «Менскай аналітычнай групы» — нефармальнага аб'яднання экспертаў, пакліканага да жыцця ў 2001 з мэтай даследавання бягучых палітычных працэсаў у Беларусі.

Тэксты, зьмешчаныя пад гэтай вокладкай, могуць падкупаць тым, што часавая дыстанцыя паміж даследаванымі падзеямі і момантам іх напісання была нязначная. З другога боку, ім можа бракаваць бесстароннасці. Яшчэ адна прэтэнзія можа тычыцца іх навуковага ўзроўню. Варта, аднак, памятаць, што ў кнізе прадстаўлены ня толькі галасы прафэсійных навукоўцаў, але і каштоўныя сьведчаньні іншых непасрэдных удзельнікаў закранутых у ёй падзеяў. (Асноўная мэтадалягічная загана гэтага выдання адразу кідаецца на вочы: яго крыніцазнаўчая база вельмі вузкая, і фактычна абмяжоўваецца паведамленьнямі ў СМІ або спасылкамі на статыстычныя або аналітычныя выданьні. Так сталася, што аналізуючы палітычную гісторыю незалежнай Беларусі, нашы аўтары праігнаравалі найбагацейшыя матэрыялы прыватных, грамадзкіх і дзяржаўных архіваў.)

Мы паставілі выдаць гэтыя матэрыялы наноў, бо гэта кніга — свайго роду выклік цяперашняму палітычнаму і акадэмічнаму істэблішмэнту. Па-першае, сваёй беларускай мовай, пазбаўленай правоў грамадзянства як у афіцыйнай палітычнай сфэры, так і ў афіцыйнай паліталёгічнай навуцы. Па-другое, кніга падкрэсьлівае крызіс і дысфункцыянальнасьць самой навукі ў лукашэнкаўскай Беларусі. Гэтая навука ня здольная ажыццявіць разгорнуты, з прэтэнзіяй на ўсеабаковасьць аналіз працэсаў у постсавецкай Беларусі найперш з палітычных прычынаў. З аднаго боку, гэта можа прадставіць у нявыгадным сьвятле дзейнага на момант здачы манаграфіі ў друк прэзыдэнта Беларусі (які афіцыйнай прапагандай выстаўляецца як прэзыдэнт наагул, без прывязкі да канкрэтнага гістарычнага моманту). З другога боку, падобны аналіз руйнуе адзін з галоўных мітаў лукашэнкаўскага праўленьня — міт пра адзінства ўлады і народу. Выданьне паказвае, што гэтае “адзінства” трымаецца ня толькі на разбурэньні прынцыпаў разьдзяленьня ўлады, вяршэнства права і канкурэнтнасьці палітычнага працэсу, але, як наступства, і на рэпрэсіўнай палітыцы ідэнтычнасьці, калі перасьледуюцца сацыяльныя групы, якія ў вачах улады не валодаюць значным электаральным патэнцыялам, на вядзеньні мэдыйных войнаў на зьнішчэньне, на заснаванай на прынцыпах апартэіду, стыгматызацыі і гетаізацыі культурнай палітыцы.

Спадзяюся, што кніга будзе цікавай і патрэбнай чытанкай ня толькі шырокаму і таму абстрактнаму чытачу, але і практычным палітыкам. Яна выяўляе сілу і слабасьці рэжыму, які стараецца выглядаць непарушным маналітам. Яна таксама кідае сьвятло на яго перадагісторыю, якая ў афіцыйным дыскурсе міталёгізуецца як час хаосу, усеагульнага зьбядненьня і разгулу нацыяналізму. (1991—1994 гады ў нашай найноўшай гісторыі — гэта складаны і супярэчлівы час. Разам зь беспрэцэдэнтным у паваеннай гісторыі Беларусі падзеннем дабрабыту ён адзначаўся самым высокім у нацыянальнай гісторыі XX ст. узроўнем палітычным і грамадзянскіх свабод. Каб падкрэсьліць ролю дзеяздольнага беларускага парлямэнту ў тую пару, яе з поўным правам можна назваць “Першай рэспублікай”.) Тым самым кніга ўзбройвае нас ведамі, раскрываючы завулічныя мэханізмы чарговых “элегантных” перамог.

Я веру, што гэтая кніга, а ня толькі ўніверсальныя дапаможнікі накіталт таго, які напісаў Джын Шарп, будуць абавязковай чытанкай для іх, хто ня толькі кіне выклік рэжыму, але здолее рэальна пераняць у яго уладу. Маё крэда палягае ў тым, што палітычную сілу можна здабыць на аснове глыбокіх ведаў пра палітыку.

Насоўваецца таксама пытаньне, чым гэтае выданьне адрозьніваецца ад першага, што пабачыла сьвет у канцы 2006. Найперш — аб'ёмам. Гэта публікацыя больш разгорнутая проці першага: яна выйшла большай амаль удвая. Павелічэньне тычыцца як тэкставых, так і ілюстрацыйных блёкаў. Па-другое, яна стала больш інтэрдысцыплінарнай. Нарэшце, хочацца верыць, што гэтае выданьне больш якаснае: у 2006 годзе давялося ахвяраваць якасьцю ў імя хуткасьці яго падрыхтоўкі. Гэтым разам часу на яго “прыгладжваньне” было больш часу, і спадзяюся, што з фармальнага пункту гледжаньня яно будзе выклікаць менш засьцярог. Тым ня менш, калі ў кнізе вы сустрэнеце тэрміналягічны, а часам нават правапісны разнабой, аўтарскі недагляд, рэдактарскі ляпсус, непасьлядоўнасьці ў афармленьні зносак, адсутнасьць адзінай і выразна прадуманай структурацыі артыкулаў, несувымернасьці ў разглядзе падзеяў з найноўшай гісторыі Беларусі, не забывайцеся, у якіх варунках і колькі гадоў гэтая кніга пісалася і рэдагавалася: па-за ўнівэрсытэцкімі катадрамі і інстытуцкімі праграмамі, на кухнях, у цягніках і аэрапортах, у аспіранцкіх інтэрнатах, вечарамі, ночамі, похапкам, калі зьяўлялася вольная хвілінка.

Пры канцы скажу, што гэтая кніга прысьвечана памяці нашага дарагога сябры Віталія Сіліцкага — яе самага актыўнага аўтара. Яго ўжо няма разам з намі фізычна, але інтэлектульна ён працягвае быць нашым бясспрэчным лідарам.

*Валер Булгакаў.
Менск, студзень 2012*